Пре би ЕУ могла да се оптужи за занемаривање антифашистичке традиције од Србије

Истицање заставе СССР-а на згради Рајхстага у Берлину

Девети мај се у Европи прославља као двоструки празник.

Дан Европе је везан за Шуманов план, изнет 9. маја 1950. године, по идејама Жана Монеа, о уједињавању прво производње угља и челика, па европских привреда, па Европе уопште.

Дан победе означава пораз нацистичке Немачке.

Сваке године на овај дан крену самооптуживања да смо занемарили антифашистичку традицију. Заправо, у комунистичкој Југославији Дан победе уопште није био значајан празник. Наш тадашњи режим, који је свој легитимитет у великој мери градио на успеху у антифашистичкој борби, самозаљубљено је неговао ексклузивно самосвојан календар антифашизма. Тако је Дан победе био стешњен између Првог маја и Дана младости, мање обележаван од оба празника. Чак су и војне параде, све до шездесетих година, биле део првомајске прославе. Свега су три пута (1970,1975. и 1985) одржане велике војне параде 9. маја. Да не говоримо колико су већи били Дан Армије, Дан борца и републички датуми устанака од 9. маја.

У Европи је Дан победе временом добијао значај датума свеевропског помирења, краја „европског грађанског рата“ од 1914. до 1945. године. У тај дан су учитавана различита значења. Немци су у њему видели раскид са нацизмом и нови почетак. Италија чак има петокраку на грбу, да би се истакао слободарски и антифашистички карактер савремене италијанске државе. Совјети су увек придавали велики значај Дану победе, али посебно је занимљиво настојање данашње руске државе да се обележавањем тог дана, подсети цела Европа на пресудну улогу Црвене армије у спасавању Европе од нацизма.

Код нас СУБНОР, неке политичке партије и делови грађанског сектора стално указују на опасност заборављања антифашистичке борбе и „ревизију“ историје. Гледано у упоредној перспективи, било регионалној, било европској, ни народ, а ни држава, нису занемарили традицију антифашизма. Код нас никад није дошло до тако масовног разарања споменика НОБ као у Хрватској (посебно у српским крајевима), мада је било појединачних случајева. И у Републици Српској, у Бањалуци, остали су у центру споменици партизанским херојима.

Што се поређења у европским оквирима тиче, пре би ЕУ могла да се оптужи за занемаривање антифашистичке традиције од Србије. Међу екстремним ревизионистима у данашњој Европи су миљеници Брисела, на пример балтичке државе, које су изазивале дипломатске инциденте уништавањем споменика црвеноармејцима. У нашем суседству је занимљив пример Мађарске, земљи чија је војска поред Вермахта, пружила највећи отпор напредовању Црвене армије. За Будимпешту је пало отприлике исто војника као и за Берлин, а данашња Мађарска уредно обележава традиције своје војске из Другог светског рата.

Да ли ипак код нас има проблема са антифашистичком традицијом? Наравно да има збуњених људи, који после пада комунизма одбацују све комунистичке традиције, па и антифашистичку борбу. Међутим, и на другој страни, има тврдоглавог одбијања да се призна да је било могуће бити антифашиста а не бити у комунистичком покрету. Неке земље које су имале више антифашистичких покрета, као Грчка или Пољска, успеле су да после много проблема без идеолошке искључивости прихвате антифашизам са свим његовим вишегласјем.

Аутор је историчар, научни сарадник Института за савремену историју и редовни професор Факултета за медије и комуникације Универзитета Сингидунум

(Политика, 9.5.2011)